

Т.Ю.Ковалевська

ТЕХНОЛОГІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ВПЛИВУ

**Методичні вказівки та рекомендації
для здобувачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії PhD)
спеціальності 035 Філологія**

Одеса 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Т.Ю.Ковалевська

ТЕХНОЛОГІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ВПЛИВУ

Методичні вказівки та рекомендації
для слухачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії Phd)
спеціальності 035 Філологія

Одеса-2020

Розробник: Ковалевська Тетяна Юріївна доктор філологічних наук,
професор, завідувачка кафедри української мови

Рецензенти:

Кондратенко Н.В. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Карпенко О.Ю. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Методичні вказівки затверджені та рекомендовані до друку Вченою радою філологічного факультету (Протокол № 6 від "27" лютого 2020 року).

Ковалевська Т.Ю.

Технології комунікативного впливу: Методичні вказівки та рекомендації для слухачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії Phd)
спеціальності 035 Філологія. Одеса, 2020. 29 с.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Навчальна дисципліна «Технології комунікативного впливу» викладається слухачам третього рівня вищої освіти (Phd) спеціальності 035 Філологія і відповідає освітньо-науковій програмі підготовки докторів філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Мета навчальної дисципліни «Технології комунікативного впливу» передбачає не лише всебічне ознайомлення слухачів із природою й особливостями комунікативного і мовленнєвого впливу, його структурою та складниками, а й формування комплексного уявлення про феномен сугестії як гетерогенне явище, з'ясування статусу і типології його комунікативних виявів, ознайомлення із сучасними науковими напрямками, скерованими на дослідження сугестії, та механізмами захисту від негативної сугестогенної інформації. Теоретичні аспекти курсу становитимуть підґрунтя для поліпшення загальної комунікативної майстерності слухачів як професійних комунікантів, оскільки його практичні завдання скеровані на формування умінь і навичок емпатичної і водночас – коректної впливової комунікації, вміння здійснювати систематизацію та лінгвістичну реконструкцію всього спектру сугестивних дискурсів, формування навичок застосовування прийомів сугестії та виокремлення відповідних деструктивних елементів вербальної і невербальної комунікації. Також завдання курсу передуючають вміння корегувати неадекватну поведінку особистості/колективу та застосовувати екологічні засоби впливу на індивідуальну і масову свідомість, формування погляду на феномен впливу як комплексне динамічне явище; класифікацію основних знань і факторів, що формують вплив; ознайомлення зі специфікою та структурою вербального і невербального впливу, з його екстралінгвальними факторами та різноманітними методами аналізу впливових дискурсів, а також зв'язками мовленнєвої сугестії з іншими технологіями впливу на індивідуальну та масову свідомість.

Питання, які розглядаються протягом курсу, також допомагатимуть орієнтуванню в новітніх вітчизняних та зарубіжних досягненнях вивчення комунікативного впливу, що створюватиме надійну теоретичну базу для підвищення наукової обізнаності і комунікативної майстерності слухачів, а також для використання набутих знань у побутовій та професійній практиці, увиразнюючи теоретико-прикладний характер дисципліни.

Прикладний характер курсу передбачає вивчення ґрунтовних теоретичних матеріалів, присвячених з'ясуванню комплексної природи впливу (у всьому спектрі вербальних та невербальних (у широкому сенсі) концептуальних складників), та їх практичне опрацювання і закріплення. У межах цієї дисципліни розглянуто її зв'язки з іншими галузями гуманітарного і природничого знання, неподільність феномену впливу та мисленнєвих і нейрофізіологічних процесів, продемонстровано найновітніші підходи до наукової кваліфікації сугестії, актуальні технології здійснення

комунікативного впливу, акцентовано на імманентній впливовій природі комунікації в цілому і мови зокрема.

Методичні вказівки скеровано на формування у студентів систематизованих знань у галузі впливового спілкування, практичних навичок його лінгвістичного аналізу й синтезу.

Мета та завдання курсу «Технології комунікативного впливу» (всього 90 годин, із них 16 лекційних годин, 14 годин практичних занять, 60 годин самостійної роботи) скеровані на формування таких умінь і навичок у студентів:

студенти повинні **знати**:

- фундаментальні нейрофізіологічні, психологічні та лінгвістичні фактори, що зумовлюють комплексну природу впливу;
- основні характеристики і типи комунікативного і мовленнєвого впливу як специфічного складника комунікації;
- основні впливові стратегії й тактики мовленнєвого спілкування та фактори їх оптимізації;
- визначальні екстралінгвальні складники впливової комунікації (вербальні, паравербальні, проксемічні, гаптичні, психоментальні, інформаційно-структурні та ін.);
- основні наукові парадигми дослідження впливової комунікації;
- проблематику екологічності та деструктивності комунікативного впливу;
- відповідний термінологійний апарат;

студенти повинні **вміти**:

- виявляти актуальні вербальні, паравербальні, нейрофізіологічні, психологічні та інші складники впливових ефектів комунікації;
- орієнтуватися в методах аналізу сугестогенних дискурсів;
- застосовувати у власній комунікативній діяльності відповідні впливові стратегії вербального та невербального спілкування;
- здійснювати комплексну оцінку тексту / дискурсу в аспекті його сугестивності;
- укладати сугестійно марковані тексти;
- ідентифікувати лексичні, граматичні та стилістичні зони впливу у мовленнєвих повідомленнях;
- використовувати стратегії захисту від некоректного впливу;
- дотримуватися норм емпатичної коректної комунікації.

Таким чином, процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей**:

а) **загальні компетентності (ЗК):**

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей.

ЗК-2. Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-3. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження, зокрема і в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового світогляду із застосування сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК-4. Здатність спілкуватися з науковою спільнотою українською та іноземною (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) мовами з метою презентації та обговорення результатів своєї наукової роботи в усній та письмовій формі.

ЗК-5. Усвідомлення необхідності та дотримання норм наукової етики.

ЗК-7. Здатність до участі в роботі вітчизняних та міжнародних дослідницьких колективів;

б) спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК-1. Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

СК-2. Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.

СК-3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

СК-4. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку із використанням теоретичних і експериментальних методів.

СК-6. Здатність планувати й організовувати професійну і науково-інноваційну діяльність у галузі філології, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів.

СК-7. Здатність до лінгвокреативної діяльності в науково-інноваційній сфері.

Програмні результати навчання.

ПРН-2. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.

ПРН-4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології;

ПРН-5. Дотримуватись норм наукової етики при здійсненні науково-інноваційної діяльності та проведенні власного дослідження.

ПРН-8. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності;

ПРН-9. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень.

ПРН-10. Презентувати результати власних оригінальних наукових досліджень державною та іноземною мовами в усній та писемній формі: продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти

відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, презентація, виступ на конференції, публічна науково-популярна чи наукова лекція тощо). На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

Матеріал у методичних указівках розташовано відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 035 Філологія і представлено двома змістовими модулями (блоками) з відповідними тематичними рубриками:

Змістовий модуль 1.

Нейролінгвістична Мілтон-модель як систематика впливових маркерів комунікації. Поняття про метапрограми. Основні категорії і поняття сугестивної лінгвістики як науки про вплив.

Тема 1. Основні складники сугестії. Вплив як комплексна категорія (нейрофізіологічні, психологічні та лінгвістичні основи). Метапрограми.

Тема 2. Функційні особливості та структура Мілтон-моделі. Поняття про гіпноз.

Тема 3. Основні поняття сугестивної лінгвістики. Постулати сугестивної лінгвістики.

Змістовий модуль 2.

Специфіка і структура мовленнєвого впливу. Екстралінгвальні фактори впливу

Тема 4. Поняття про сугестивний текст. Поняття про патогенний текст.

Тема 5. Мова як наскрізна сугестивна система. Лінгвістичні рівні впливу.

Тема 6. Екстралінгвальні фактори впливу. Сугестогенні дискурси.

Наприкінці кожного змістового модуля подано основні питання до теми, завдання, список відповідної літератури (основної, додаткової та довідкової), яку слухачі опрацюватимуть для підготовки до практичних занять і самостійної роботи.

Наприкінці вказівок подано список залікових питань, розподіл балів, які отримують слухачі, шкала оцінювання: національна та ECTS, форма підсумкового контролю, методи діагностики успішності навчання, вказано на методичне забезпечення курсу.

Структура навчальної дисципліни «Технології комунікативного впливу»

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	Усього о	у тому числі					Усього о	у тому числі				
л		п/с	лаб	інд	ср	л		п/с	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Нейролінгвістична Мілтон-модель як систематика впливових маркерів комунікації. Поняття про метапрограми. Основні категорії і поняття сугестивної лінгвістики як науки про вплив.												

Тема 1. Основні складники сугестії. Вплив як комплексна категорія (нейрофізіологічні, психологічні та лінгвістичні основи). Метапрограми.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 2. Функційні особливості та структура Мілтон-моделі. Поняття про гіпноз.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 3. Основні поняття сугестивної лінгвістики. Постулати сугестивної лінгвістики.	12	4	2			6	12	4	2			6
Разом за змістовим модулем 1	32	8	6			18	32	8	6			18
Змістовий модуль 2. Специфіка і структура мовленнєвого впливу. Екстралінгвальні фактори впливу												
Тема 4. Поняття про сугестивний текст. Поняття про патогенний текст.	18	2	2			14	18	2	2			14
Тема 5. Мова як наскрізна сугестивна система. Лінгвістичні рівні впливу.	22	4	4			14	22	4	4			14
Тема 6. Екстралінгвальні фактори впливу. Сугестогенні дискурси.	18	2	2			14	18	2	2			14
Разом за змістовим модулем 2	58	8	8			42	58	8	8			42
Усього годин	90	16	14			60	90	16	14			60

Тематика практичних занять із дисципліни «Технології комунікативного впливу»

1	Тема 1. Основні складники сугестії. Вплив як комплексна категорія (нейрофізіологічні, психологічні та лінгвістичні основи). Метапрограми.	2
----------	---	---

2	Тема 2. Функційні особливості та структура Мілтон-моделі. Поняття про гіпноз.	2
3	Тема 3. Основні поняття сугестивної лінгвістики. Постулати сугестивної лінгвістики.	2
4	Тема 4. Поняття про сугестивний текст. Поняття про патогенний текст.	2
5	Тема 5. Мова як наскрізна сугестивна система. Лінгвістичні рівні впливу.	4
6	Тема 6. Екстралінгвальні фактори впливу. Сугестогенні дискурси.	2
	Всього	14

Самостійна робота з дисципліни «Технології комунікативного впливу»

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять	14
2	Ознайомлення з додатковою літературою	8
3	Підготовка до лекцій	8
4	Підготовка презентацій	10
5	Написання рефератів	10
6	Збір та аналіз фактичного матеріалу	10
	Разом	60

Змістовий модуль 1.

Основні категорії і поняття сугестивної лінгвістики як науки про вплив. Нейролінгвістична Мілтон-модель як систематика впливових маркерів комунікації. Поняття про метапрограми.

Навчальні цілі заняття: оптимізація загальної комунікативної майстерності здобувачів вищої освіти; формування вмій і навичок емпатичної та коректної впливової комунікації; орієнтування в новітніх вітчизняних та зарубіжних досягненнях здійснення оптимальної комунікації; ознайомлення із системою впливових елементів мови та метапрограмами.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичного заняття: повторення базового теоретичного матеріалу шляхом опитування; - пояснення нового матеріалу; організація виконання завдань; аналіз виконаних завдань з опертям на теоретичний матеріал: пояснення домашнього завдання: зміст, методика роботи з ним, включаючи посилання на теоретичний матеріал.

Методи навчання: лекція, дискусія, постановка й обговорення проблемних питань, виконання творчих і самостійних завдань, виконання вправ, робота в

наукових бібліотеках, мережі Інтернет, лінгвістичний аналіз та синтез різножанрових дискурсів та текстів з огляду на програмовану емпатичність або патогенність, спостереження за вербальними і невербальними особливостями поведінки в міжособистісному та масовому спілкуванні, аналіз впливових дискурсів, укладання сугестивних текстів, експериментальні дослідження.

Порядок проведення заняття:

Самостійна робота: пошук додаткового матеріалу, опрацювання теоретичного та практичного матеріалу, підготовка індивідуальних розгорнутих повідомлень, рефератів, презентацій.

Аудиторна робота: презентація вивченого та опрацьованого матеріалу, дискусії та доповнення відповідей, ілюстрація прикладів та сфер застосування технік комунікативного впливу під час виконання певних практичних завдань та ін.

Тема 1. Основні складники сугестії. Вплив як комплексна категорія (нейрофізіологічні, психологічні та лінгвістичні основи). Поняття про метапрограми.

Поняття про вплив як комплексне гетерогенне явище.

Нейрофізіологічне підґрунтя впливу. Поняття про міжпівкульну асиметрію. Функційна роль правої півкулі головного мозку. Відмінність її функцій від функцій лівої півкулі: а)права півкуля відповідає за темброве забарвлення мовлення («музикальність» мовлення), ліва - за пофонемне розрізнення мовлення без інтонаційного аналізу; б)права півкуля сприймає одночасну моментальну інформацію (симультанну), але здійснює глобальне, комплексне засвоєння аналізованої ситуації, утворюючи її цілісний образ (гештальт). Ліва півкуля відповідає за абстрактно-логічний аналіз розчленованої (дискретної) інформації; в)права півкуля виявляє індивідуальні особливості об'єктів і подій, активація правопівкульного сприйняття зумовлює зниження критичності сприйняття; г)права півкуля пов'язана з чуттєвою інформацією, перероблює неусвідомлювані фізіологічні сигнали; г)з правою півкулею пов'язані підсвідомі процеси, неусвідомлене запам'ятовування, з лівою – свідомість; д)з правою півкулею пов'язані негативні емоції, оскільки небезпечні ситуації вимагають швидкого й точного реагування; е)правопівкульне мислення не сприймає суперечностей. Дійсність як така не знає логічних суперечностей, бо вони виникають лише як результат взаємодії з нею людини; є)правопівкульне мислення характеризується образністю, емоційністю тощо.

Дослідження В.Бехтерева, І.Павлова, Р.Якобсона, А.Лурії, Т.Ахутіної (Рябової). Джеймс Вайкері – фундатор теорій «25-го кадру» та «сублімінальної реклами / кіно», що базується на особливостях підпорогового та надпорогового сприйняття людини та існуванні зовнішніх подразників, вплив яких на свідомість людини відбувається поза власне її усвідомленням, оскільки задіяні підсвідомі структури психіки.

Психологічне підґрунтя впливу. Основні постулати: 1)соціальна обумовленість людської психіки, її конструювання і програмування за посередництвом соціальних та інформаційних впливів; 2)істотна залежність психіки та поведінки людини від ситуативних (зовнішніх) факторів (ситуаціоністська парадигма соціальної психології); 3)істотний вплив моделювання та приклада на психіку й поведінку людини; 4)обмеженість психіки пересічної людини, що шкодить точному сприйняттю реальності та, з іншого боку, уможлиблює вплив на поведінку, емоції та мислення поза свідомістю; 5)взаємододатковість різноманітних факторів впливу на психіку людини; 6)суттєва питома вага соціально-психологічних автоматизмів (стереотипів)у свідомості людини, які зумовлюють маніпулятивний вплив; 7)ефект документалізму, який підсилює психологічний вплив відео-, аудіо- та текстової інформації; 8)моделювання віктимності (схильності стати жертвою) як вплив, що поглиблює культ насильства й агресивності тощо.

С.Г.Кара-Мурза про психологію впливу («Людині властива складна психіка, важливою частиною якої є уявлення. Воно розвинуте настільки, що людина живе одночасно у двох вимірах, у двох «реальностях» - справжній та уявлюваній. Уявлюваний світ більшою мірою (а в багатьох - і в першу чергу) визначає поведінку людини. Але він хиткий і поступливий, на нього можна впливати ззовні так, що людина і не помітить цього впливу»).

Р.Чалдіні про психологічні механізми (принципи) впливу: 1)принцип послідовності, у межах якого наголошено на стереотипній обумовленості дій людини (необхідність відчуття уналежнення до певної соціальної (національної, фахової та ін.) групи; 2)принцип взаємного обміну, орієнтований на на дотримання етикетних, емпатичних норм людського спілкування, де «добро добром згадують»; 3)принцип соціального доказу, що засвідчує природність наслідування соціальних стереотипів (ми вважаємо свою поведінку правильною в даній ситуації, якщо часто бачимо інших людей, які поводяться в такий же спосіб); 4)принцип доброзичливості (нам подобаються люди, схожі на нас); 5)принцип авторитету (психологічна схильність до визнання суб'єктивної значущості авторитетних осіб чи символів, що супроводжують поняття авторитету як такого (різноманітні атрибути - одяга, автомобіль та ін.); 6)принцип дефіциту (люди здебільшого цінують те, що є менш досяжним).

Г.Ле Бон про вплив і масові стереотипи (а)гіпнотичний ефект, набутий перебуванням у масовому угрупованні, де свідома особистість зникає; б)актуалізація прихованих, соціально і суспільно знегативованих, позаконвенційних інстинктів особистості; в)масове спрощення колективних концептів: «Натовп знає тільки прості та межові почуття; будь-який кут зору, ідея чи вірування, нав'яне йому, натовп сприймає чи ж відкидає цілком і ставиться до них або як до абсолютних істин, або ж як до таких саме абсолютних помилок»).

Грузинська школа установки. Формування упередженого ставлення.

Метапрограми (МП) як маркери особистісних скерувань та мотивацій, пріоритетів напрямів перцепції та інформаційного оброблення. МП і

ментальність. Основні метапрограми: 1) екстернальна / інтернальна особистісна референція (зовнішні-внутрішні фактори поведінкової мотивації); 2) відцентрова / доцентрова мотивація діяльності; 3) зіставно-протиставний фокус порівнянь (узагальнення-деталізація у сприйняттєвих процесах); 4) структурування дійсності (речі, властивості, відношення); 5) суб'єктивні / об'єктивні пріоритети у процесах спілкування (процес-результат); 6) рівень активності (внутрішня-зовнішня мотивація діяльності) та ін.

Тема 2. Функційні особливості та структура Мілтон-моделі. Поняття про гіпноз.

М.Еріксон і його модель гіпнотичної комунікації (Мілтон-модель). Етапи гіпнотичної комунікації: невербальне налаштування; вербальне налаштування (техніка 4+1, пароніми та омофони, синтаксична неправильність, специфічні види зв'язку елементів у реченні / повідомленні (полісиндетон, «коли X, то Y», «X викликає (змушує до появи) Y») як мовні засоби відволікання свідомості).

Прості техніки гіпнотичної індукції: 1) словесна синхронізація; 2) несловесна синхронізація і ведення; 3) накладання репрезентативних систем; 4) доступ до минулих станів трансу; 5) опис звичайних трансових станів.

Розвинуті техніки гіпнотичної індукції: 1) важільні індукції (невербальні реакції); б) переривання патерна; в) перевантаження та ін.

Непрямі гіпнотичні патерни: 1) вмонтовані команди (приховані накази); 2) аналогове маркування; 3) розмовні постулати (отримання потрібної реакції без прямого прохання); 4) неоднозначність та ін.

Актуальні метамодельні маркери в системі Мілтон-моделі. Універсальні процеси мовного моделювання та їхні лінгвістичні маркери. Процеси упущення: номіналізації, неспецифічна лексика, судження, компаративно-суперлативні конструкції. Процеси узагальнення: універсальні квантифікатори, модальні оператори можливості / необхідності. Процеси викривлення: пресупозиції, комплексна еквівалентність, читання думок.

Роль репрезентативних систем у сугестивній комунікації. Предикати. Синестезія каналів.

Техніка якоріння та інкогруентної поведінки.

Сугестія і магія. Сугестія в медицині. Чаклуни та шамани і знахарі. Сугестія як єдність вербальних (різноманітні замовляння) та невербальних (танець, дотик) засобів. Апулей: «Дотиком, замовлянням й запахами можна так приспати людину, що вона звільнюється від своєї тілесної оболонки й повертається до чистої, божеської безсмертної природи». Б.Ф.Поршнев про необхідність дослідження впливу («Про навіювання написано багато праць, але. На жаль, переважно медичинських, що вкрай звужує кут зору. Загальна теорія мовлення, психолінгвістика. Психологія, фізіологія мовлення не приділяють сугестії істотної уваги, хоч можна вважати, що це і є центральною темою всієї науки про мовлення, мовленнєву діяльність, мову»).

Ф. Месмер (XIX ст.) та складники сугестії (невербальне налаштування, загальна потайність (загально семіотична відповідність). Його негативне тлумачення ролі мовної сугестії. Абат Фаріа (XIX ст.) та його усвідомлення впливової сили мови (кілька слів можуть спричинити досягнення трансового стану). Англійський хірург Дж. Бред про роль зорової фіксації та вербаліки у здійсненні впливу. Праці В. Бехтерева про нейрофізіологічне підґрунтя впливу. З. Фройд про психологічні механізми впливу (редукція критичності сприйняття).

Поняття про гіпноз. О.Геращенко, В.Кандиба, А.Кашпіровський, О.Куделін та ін. М.Еріксон. Змінені стани свідомості. Поняття про сугестогенні (гіпнотичний та автогіпнотичний вплив, стан даунтайму), фармакогенні (застосування психоактивних препаратів), екзогенні (вплив екстремальних зовнішніх умов) стани. Поняття про директивний і недирективний гіпноз. Техніки створення стану даунтайму. Невербаліка і гіпноз.

Основні ідеї і праці представників Одеської школи сугестивної лінгвістики.

Тема 3. Основні поняття сугестивної лінгвістики. Постулати сугестивної лінгвістики.

Основні поняття і терміни. Сугестологія. Сугестивна лінгвістика як новітня галузь гуманітарного знання. Міждисциплінарний характер курсу: зв'язок із психологією, логікою, соціологією, історією, філософією, когнітологією та іншими галузями гуманітарного знання. Сугестивна лінгвістика і прагмалінгвістика як наука про функціонування мовних знаків у зв'язку із суб'єктом мовлення (експліцитні та імпліцитні цілі висловлення, мовленнєві тактики та типи мовленнєвої поведінки, правила ведення бесіди (максими Грайса)); адресатом мовлення (інтерпретація висловлення, вплив повідомлення на адресанта, типи мовленнєвого реагування); відношеннями між комунікантами (форми мовленнєвого спілкування: бесіда, суперечка та ін., соціально-етикетний бік висловлення (форми звертання, стиль спілкування та ін.) та ситуацією (ситуативна зумовленість тематики та форми комунікації). Б. Поршнев про формалізований характер прагмалінгвістики. Сугестивна лінгвістика і нейро- та психолінгвістика. Сугестивна лінгвістика і комунікативна лінгвістика (проблема розуміння (модулі оптимальної комунікації В. Дем'янкова); поняття про комунікативні девіації (невдачі в процесах кодування/декодування повідомлення, неврахування стосунків адресата й адресанта). Сугестивна лінгвістика і когнітивна й соціо- та етнолінгвістика. Сугестивна лінгвістика і нейролінгвістичне програмування). Прикладні аспекти сугестивної лінгвістики.

Мета сугестивної лінгвістики: ознайомлення з природою та систематикою впливових потенцій мови. Завдання курсу: ознайомлення з психологічним (ментальні стереотипи, метапрограми та ін.), нейрофізіологічним (міжпівкульна асиметрія), лінгвістичним (мовні сугестогени, Мілтон-модель та ін.), невербальним (міміка, жести, проксемика, гапліка та ін.) і загальносеміотичним (інформаційне структурування та ін.) підґрунтям

феномену сугестії; усвідомлення впливової етики. Об'єкт (когнітивні структури особистості) та предмет (мовні сугестогени) вивчення.

Становлення та сучасний стан сугестивної лінгвістики. Праці Г. Лозанова, Л. Мурзіна. І. Черепанової як фундаторів сугестивної лінгвістики. Одеська школа сугестивної лінгвістики (СЛ).

Постулати сугестивної лінгвістики (за Л.М.Мурзіним) :

1. Мова як сугестивне явище (сугестивна система). Всі компоненти мови потенційно сугестивні.

2. Сугестивна лінгвістика як міждисциплінарна наука (лінгвістика, психологія, нейрофізіологія та ін.).

3. Форма втілення сугестивності мови – текст у широкому смислі. Текст може бути як вербальним, так і невербальним (жести, міміка, поза, вираз обличчя та ін.). Текст як знакова система, що містить багатоаспектний спектр «мов».

4. Сугестивна лінгвістика має динамічну природу: вивчає процеси впливу (тексти створюються, а не відтворюються).

5. Мовна сугестія вірогідна за своєю природою.

6. Будь-які сугестивні компоненти мають двобічний знаковий характер (форма і значення).

7. Правомірність розгляду процесів спрямованого впливу в традиціях теорії комунікації. Сугестор - особистість, яка впливає (суб'єкт впливу) та сугерент - об'єкт впливу. Їхня взаємодія через активацію механізмів впливу (вербальні та невербальні засоби). Сугестивна лінгвістика як єдність лінгвістики сугестора, лінгвістики сугерента і корпусу сугестивних текстів, які забезпечують ефективний, цілеспрямований і передбачуваний вплив.

Сугестія як сукупність засобів і прийомів скерованого впливу на півсвідоме. Мета впливу: формування, закріплення або зміни установок, поглядів, взаємин, почуттів, дій тощо.

Види впливу: 1) індивідуальний і груповий; 2) прямий та опосередкований; 3) адекватний та неадекватний; 4) контактний і дистантний; 5) з наміром і без наміру; 6) в стані бадьорості, в стані гіпнотичного сну, в стані наркотичного сну; 7) навіювання і самонавіювання; 8) прямий і непрямий.

Термінологічний апарат СЛ: переконання (наявність логічних доказів, орієнтація на раціональне сприйняття), навіювання (орієнтація на емоційну сферу, алогізм, відсутність критичного осмислення), психічне зараження, маніпулювання, брейнвошинг та ін. Параметри розрізнення (користь сугестора, навмисність та ін.).

Пряма й непряма сугестія. Види непрямой сугестії: 1) асоціативна сугестія, заснована на активації асоціативних зв'язків між словами (*стіл-стілець, море – відпочинок* та ін.); 2) інформаційна сугестія, що спирається на високий сугестогенний рівень ЗМІ; 3) афективна сугестія зумовлена більшою гіпнабельністю людини у стані афекту; 4) компліментарна сугестія передбачає „бомбардування любов'ю”, тобто надмір компліментів, що також сприяє зниженню свідомого контролю; 5) питальна сугестія передбачає появу питання на кожному отриману відповідь, що створює «замкнене коло»;

б)позитивація пов'язана із загальною стратегією розмови, коли сугерента, змушуючи відповідати на другорядні питання позитивно, «підштовхують» до прийняття стратегічної проблеми та ін.

Основні ідеї профайлінгу в системі наук, що вивчають комунікативний вплив.

Контрольні питання до теми:

1. Мета і завдання курсу.
2. Зв'язок сугестивної лінгвістики з іншими галузями знання. Сугестивна лінгвістика і НЛП.
3. Постулати сугестивної лінгвістики.
4. Витоки сугестії. Комплексний характер феномену впливу (див. праці І. Черепанової).
5. Термінологійний апарат сугестивної лінгвістики.
6. Нейрофізіологічне підґрунтя впливу.
7. Психологічне підґрунтя впливу. Психологічні принципи Р. Чалдіні.
8. Основні метапрограми НЛП.
9. Мета, види і засоби впливу.
10. Пряма й непряма сугестія.
11. Основні ідеї сугестології Г. Лозанова.
12. Основні ідеї сугестивної лінгвістики у працях І. Черепанової.
13. Гіпнотичні патерни.
14. Профайлінг у системі теорії комунікації.
15. Основні праці вчених Одеської лінгвістичної школи.

Завдання.

1. Пропоновані теми для рефератів (5-10 с., 14 кегль, інтервал 1), доповідей та самостійного опрацювання:

- * філософія мови В. Гумбольдта. Мова і мовлення. Мова і народ. Мова і мислення;
- * психологізм мовознавчих теорій О. Потебні. Походження мови. Естетична функція слова (О. Потебня «Мысль и язык»);
- * структурування інформації як засіб впливу;
- * В. Бехтерев про вплив;
- * основні ідеї Г. Лозанова;
- * І. Черепанова про сугестивну лінгвістику;
- * О. Леонт'єв про основні завдання психолінгвістики;
- * психологічні фактори впливу (Р. Чалдіні)
- * соціальні фактори впливу (Ле Бон);
- * магія і чаклунство як першоджерела сугестії (див. праці І. Черепанової);
- * загальносеміотичні засоби впливу;
- * основні ідеї профайлінгу;

- * Мілтон-модель у різних типах сугестивних дискурсів;
- * репрезентативні типи особистостей;
- 2. Проілюструвати основні психологічні принципи впливу власними спостереженнями.
- 3. Дібрати 10-15 рекламних текстів з різною адресацією (за параметрами вік, стать, соціальна і професійна належність та ін.). Виокремити характерні психолінгвістичні маркери. Пояснити впливові ефекти.
- 4. Навести приклади прямої та непрямой сугестії. Пояснити. Запропонувати шляхи її спростування.
- 5. Виявити і прокоментувати випадки інконгруентної поведінки (на прикладі медійних осіб).

Рекомендована література

1. Основна спеціальна

- Бацевич Ф.С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів, 2003.
- Бэндлер Р., Гриндер Д. Структура магии. СПб., 1996.
- Бэндлер Р., Гриндер Д. Шаблоны гипнотических техник Милтона Эриксона с точки зрения НЛП. Симферополь, 1998.
- Бехтерев В.М. Внушение и его роль в общественной жизни. М., 2001.
- Бурмистрова Н. С. Понятие и история возникновения профайлинга. Библиотека Пятигорского государственного университета. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.pglu.ru/upload/iblock/4d1/Pages-from-CHast-13_29.pdf.
- Вербина Г. Г. Профайлинг в профессиональной деятельности сотрудников УИС, других право охранительных органов и служб безопасности. *Проблемы современного педагогического образования. Сер. : Педагогика и психология* : сб. статей. Ялта : РИО ГПА, 2016. Вып. 51. Ч. 5.
- Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. Мышление и речь. М., 1956.
- Гончаров Г.А. Суггестия: теория и практика. М., 1995.
- Горошко Е.И. Функциональная асимметрия мозга, язык, пол: Аналитический обзор. М., Х., 2005.
- Гумбольдт В. Язык и философия культуры . М., 1985.
- Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. СПб., 2003.
- Жинкин Н.И. Речь как проводник информации. М., 1982.
- Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. К., 2000.
- Куделин А.С., Герашенко А.В. Гипноз: практическое руководство. Ростов н/Д., 2003.
- Кулик А. История возникновения профайлинга [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://anna-kulik.ru/275>.
- Леонтьев А.А. Психология общения. М., 1997.
- Леонтьев А.А. Язык. Речь. Речевая деятельность. М., 1976.
- Лозанов Г.К. Суггестология. София, 1971.
- Литунов С.Н. Речевое воздействие и языковое манипулирование в рекламе. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.elitarium.ru/rechevoe_vozdejstvie_i_jazykovoe_manipulirovanie_v_reklame/
- Лурия А.Р. Язык и сознание. Ростов-на-Дону, 1998.
- Марцева Т. Г. Комерческий профайлинг как технология управления [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/kommercheskiy-profayling-kak-tehnologiya-upravleniya>.
- О'Коннор Дж., Сеймор Дж. Введение в НЛП. Челябинск, 1997.
- Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. К., 1994.
- Основы суггестивной лингвистики. [Электронный ресурс]. Режим доступа: [http // http://www.vedium.ru/osl.html](http://www.vedium.ru/osl.html).

Поршнев Б.Ф. О начале человеческой истории. Проблемы палеопсихологии. М., 1974.
Потебня А.А. Полное собрание трудов. Мысль и язык. М., 1999.
Слухай Н. Сугестивна лінгвістика: лінгвістичне програмування поведінки людини. К., 2019.
Стернин И.А. Введение в речевое воздействие. Воронеж, 2001.
Чалдини Р. Психология влияния. СПб., 2000.
Черепанова И.Ю. Дом колдуни. Язык творческого бессознательного. М., 2001.
Черниговская Т.В. Психо- и нейролингвистика. Сервер дистанционного обучения. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.csa.ru/DistanceLearning/index>.
Якобсон Р.О. Мозг и язык. Избранные работы. М., 1985.

2. Додаткова спеціальна

Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. М., 1959.
Бернштейн Н.А. Очерки по физиологии движений и по физиологии активности. М., 1966.
Григоренко А.Ю. Философский анализ магии : автореф. дис. ...а филос. наук. СПб. : Изд-во Санкт-Петербург. ун-та, 1992. 28 с.
Горошко Е.И. Языковое сознание. М., 2002.
Доронина С.В. Проблемы языковой суггестологии: рабочая программа курса для студентов филологического факультета, обучающихся по специальности «Лингвокриминалистика». *Юрислингвистика*. №5. Барнаул, 2005.
Крейдлин Г.Е. Движение рук: касание и тактильное взаимодействие в коммуникации людей. Логический анализ языка. Языки динамического мира. Дубна, 1999.
Ле Бон Г. Психология толп. М., 1999.
Левшенко Т.С., Шпак В.И. Взаимосвязь суггестивных и художественных способностей в профессиональной подготовке педагога. Актуальные проблемы использования суггестологии и суггестивной педагогики в вузовской практике: Тезисы республиканского семинара – совещания. Одесса, 1980. Часть 2.
Линецкий М.Л. Внушение. Знание. Вера. К., 1988.
Мурзин Л.Н. О динамической лингвистике XX века. Лингвистика на исходе XX века: итоги и перспективы. Тезисы международной конференции. Т.2. М., 1995.
Надирашвили Ш.А. Понятие установки в общей и социальной психологии. Тбилиси, 1986.
Олдерт Ф. Детекция лжи и обмана. СПб. :Прайм-Евроснак, 2005.
Панкратов В.Н. Психотехнология управления людьми: Практическое руководство. М., 2001.
Русанівський В. Єдиний мовно-образний простір українського менталітету. *Мовознавство*. 1993. № 6.
Седов. К.Ф. Нейропсихолінгвістика. М., 2007.
Сергеечева В. Приемы убеждений. Стратегия и тактика общения. СПб., 2002.
Сеченов И.М. Элементы мысли. СПб., 2001.
Ткаченко О. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу). К., 2006.
Фрейд З. Психология бессознательного. Сборник. произведений. М., 1989.
Черепанова И., Петров А., Мягих С. Детектор правды. Суггестивные технологии в творчестве полиграфолога-профессионала. М., 2004.
Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: Навч. посіб. К., 2004.
Якобсон Р. Звук и значение. Избранные работы. М., 1985.
Ahlsén E.. Introduction to Neurolinguistics. John Benjamins Publishing Company: Amsterdam, Netherlands, 2006.
Arbib M. A. How he Brain Got Language. Oxford, GB, 2012.
Chomsky N. Language and Mind, Cambridge, GB: Cambridge University Press, 2006.
Pribram K. Languages of the brain; experimental paradoxes and principles in neuropsychology. Englewood Cliffs: Prentice-Hall. 1971.

3. Довідкова

Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов .М., 1990.

Головин С.Ю. Словарь психолога-практика. 2-е изд.Мн., 2003. .

Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко . К., 2001.

Ковалевська Т., Сологуб Г., Ставченко О. Асоціативний словник української рекламної лексики. Одеса, 2001.

Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990.

Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006.

Українська мова. Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П.Зяблюк та ін. К., 2000.

4. Електронні інформаційні ресурси

Аватар И. Кинесика // Документ HTML. [http:// www.avatar-world.narod.ru](http://www.avatar-world.narod.ru).

Основы суггестивной лингвистики. Електронний ресурс [http // http://www.vedium.ru/osl.html](http://http://www.vedium.ru/osl.html).

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya_knowledge.allbest.ru/psychology/c-2...

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya_library.edu-ua.net/ – Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О.

Сухомлинського

<http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського

<http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України

<http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова

<http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html> – веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet”

info@lib.ua-ru.net – наукова електронна бібліотека “Веда”

Journals.uran.i.ua – “Наукова періодика України”

<http://grinchuk.lviv.ua/referat/1/600.html>

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya_knowledge.allbest.ru/psychology/c-2...

<http://www.br.com.ua/referats/Psychology/84454.htm>

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya

Змістовий модуль II. Специфіка і структура комунікативного і мовленнєвого впливу.

Навчальні цілі заняття: оптимізація загальної комунікативної майстерності здобувачів вищої освіти; ознайомлення зі специфікою і структурою комунікативного і мовленнєвого впливу; ознайомлення з арсеналом найпоширеніших технік комунікативного впливу; формування вмінь і навичок ідентифікації та коректного застосування технік комунікативного впливу та протистояння їхнім патогенним різновидам; орієнтування в новітніх вітчизняних та зарубіжних досягненнях здійснення комунікативного впливу; ознайомлення із системою різнорівневих впливових елементів мови..

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичного заняття: повторення базового теоретичного матеріалу шляхом опитування;

пояснення нового матеріалу; організація виконання завдань; пояснення домашнього завдання: зміст аналіз виконаних завдань із опорою на теоретичний матеріал: пояснення домашнього завдання.

Методи навчання: лекція, дискусія, постановка й обговорення проблемних питань, виконання творчих і самостійних завдань, виконання вправ, робота в наукових бібліотеках, мережі Інтернет, лінгвістичний аналіз та синтез різножанрових дискурсів та текстів з огляду на програмовану емпатичність або патогенність, спостереження за вербальними і невербальними особливостями поведінки в міжособистісному та масовому спілкуванні, експериментальні дослідження

Порядок проведення заняття:

Самостійна робота: пошук додаткового матеріалу, опрацювання теоретичного та практичного матеріалу, підготовка індивідуальних розгорнутих повідомлень, рефератів.

Аудиторна робота: презентація вивченого та опрацьованого матеріалу, дискусії та доповнення відповідей, ілюстрація прикладів та сфер застосування технік комунікативного впливу під час виконання певних практичних завдань та ін.

Тема 4. Поняття про сугестивний текст. Поняття про патогенний текст.

Поняття про сугестивний текст (СТ). Класифікація СТ за ступенем розповсюдження: 1)універсальні СТ (а)автотексти – замовляння, мантри; б)алотексти (молитви, гіпноз, аутотренінг)); 2)індивідуальні СТ (проповіді, психотерапевтичний вплив). Класифікація СТ за спрямованістю впливу: 1)аутосугестивні (мантри, молитви); 2)гетеросугестивні (гіпноз, психотерапія, проповіді); 3)ауто-гетеросугестивні тексти (змішаний тип). Фідеїстичні СТ (замовляння, релігійні тексти та ін.).

Особливості створення сугестивних текстів. Їхні характерні вербальні і невербальні показники.

Поняття про патогенний текст як такий, що завдає шкоди моральному та психічному здоров'ю окремої особи, нації, держави, людства (загроза національним, державним інтересам, моральним та екологічним нормам, правам і свободам людини тощо). Характерні мовні показники патогенних текстів (інвективи, сленг та ін.).

Поняття про сугестивний дискурс (реklamний (комерційна, політична, соціальна реклама), політичний, медичний, релігійний, науковий та ін.).

Екологічність впливу. Поняття про емпатичну комунікацію. Вплив і маніпулювання.

Тема 5. Мова як наскрізна сугестивна система. Лінгвістичні рівні впливу.

Основні функції мови (комунікативна, номінативна, мислеоформлювальна, когнітивна, експресивна, естетична, культурологічна, ідентифікаційна, міфологічна, комунікативна, інформаційна, фатична (контактовстановлювальна), волюнтативна (сугестивна) та ін. Р.Барт, О.

Леонтьєв, Л. Мурзін, І. Черепанова про впливову функцію мови як провідну. Б. Поршнев про вплив («Біля витоків другої сигнальної системи перебуває не обмін інформацією, тобто не повідомлення чогось від одного до іншого, а особливий різновид впливу одного індивіда на дії іншого – особливе спілкування ще до додавання функції повідомлення»). Отець П.Флоренський про впливову силу слова («Слово магічне й містичне. Усвідомити, в чому магічність слова, позначає зрозуміти, як саме і чому через слово ми впливаємо на світ... Магічно сильне слово ...само концентрує енергію духу»). В.фон Гумбольдт про мову як духовну енергію народу.

Л.Мурзін про наскрізну потенційну сугестивність мови. Сугестивно активні параметри мови (за Л. Мурзіним): 1)міфологічні й екстралінгвістичні характеристики культурологічного, етнографічного та ін. характеру; 2)характеристики тексту; 3)синтаксичні характеристики; 4)лексико-стилістичні та словотвірні характеристики; 5)граматичні характеристики; 6)просодичні (ритмічні) характеристики; 7)фоносемантичні параметри. І.Черепанова про лінгвістичні та екстралінгвальні рівні впливу та необхідність їх аналізу: фонологічний, просодичний, лексико-стилістичний, лексико-граматичний, морфолого-синтаксичний, текстовий та екстралінгвальний рівні.

Фонетичний рівень впливу. Л.Журавльов як фундатор фоносемантики. Комп'ютерні програми «ВААЛ», «Діатон», «Словодел» та фонетико-лексичний аналіз текстів із метою визначення різноманітних психолінгвістичних характеристик. Їх наукове підґрунтя (розробки Ч.Осгуда (метод семантичного диференціалу), Г.Вежбицької (теорія «семантичних примітивів»: виокремлення дієслів ментальної дії *хотіти/ не хотіти, відчувати, думати, уявляти, сказати, становитися* та ін., субстантивів *я, ти, децю, дехто* та *це*, які становлять набір стандартних категорій ВААЛу), В. Шалака (на ґрунті теорії аналітичної психології К.Юнга та аналізу сновидінь З.Фройда дослідник розробив оригінальну методику оцінки агресивної та сексуальної спрямованості текстів), В. Белянїна (його теорія «психіатричного літературознавства» засвідчує наявність залежності між психологічними рисами автора, вербалізованими в тексті, та психологічними характеристиками людей, яким цей текст сподобається; виокремлення характеристик особистості автора і / або читача за п'ятьма психологічними шкалами: демонстративністю, депресивністю, паранояльністю, збуджуваністю, гіпертимністю та ін.), О. Журавльова (вчений додав до наявних двадцяти чотирьох біполярних шкал ще двадцять монополярних, які відбивають ступінь наближення аналізованого звука до поняття «великий» та ін.), теорії НЛП про модальне (каналне) забарвлення сприйняття. М. Димшиць про можливості програми ВААЛ («ВААЛ є найефективнішим там, де підпорогові реакції максимально наближені до грошей: у професійних спічрайтерів - укладачів текстів у галузі утворення іміджу та, як це не дивно, - у робітників кадрових агенцій. Останні... гідно оцінюють можливості ВААЛу як професійного інструменту. Так само вони використовують його як в аналізі

кандидатів на вільні вакансії, досліджуючи тексти автобіографій та резюме, так і націлюючи ВААЛ проти своїх ВААЛ забезпечує оцінку ефективності агітаційних матеріалів, виступів та реклами, ступеня їхнього впливу на підсвідомість; укладання текстів із заданими параметрами емоційного впливу на потенційну аудиторію; підготовку документів, які містять елементи прихованого впливу; безконтактне вивчення психологічних особливостей людей за їхніми статтями, листами, виступами; генерацію нових слів - назв фірм та торгових марок; тонке налаштування матеріалу на цільову аудиторію...; налаштування щодо різних соціальних та професійних груп людей; оцінка рівня агресивності текстів; оцінка сексуальних характеристик текстів; оцінка рівня архетиповості текстів; визначення використаних у текстах метапрограм; оцінка звуко-кольорових характеристик текстів; оцінка ритмічних характеристик текстів; конструювання нових фоносемантичних шкал та їхнє підключення до системи; факторний аналіз даних тощо.

Параметри аналізу: фонетичне значення тексту, тип кодування (жорсткий, м'який), фонетичне значення окремого слова, співвідношення високих і низьких звуків, звуко-кольорові асоціації на текст, ритмічна характеристика тексту, збіг чистоти (світлого) в тексті з його змістовою кульмінацією.

О. Котлячков про стресогенну природу шипляче-свистячих звуків, характерних для певних фідеїстичних контекстів.

І. Огієнко, Ю. Липа, П. Юркевич про впливову силу римованого слова. Я. Радевич-Виницький про впливову природу сонорних.

Алітерація, асонанс та інші засоби фонетичної сугестивності.

Суперсегментні засоби сугестії (інтонація, ритм, темп). Рима як наскрізний засіб сугестії.

Фонетичні аспекти сучасних сугестійних дискурсів.

Лексико-стилістичний і словотвірний рівні впливу. Семантика як наскрізна ознака сугестії. Сугестивні аспекти використання різновидів лексики за походженням (питома й запозичена лексика, інтернаціоналізми, варваризми, безеквівалентна, фонові лексика, кальки), за стилістичними ознаками (нейтральна і стилістично маркована), за сферою використання (терміни, професіоналізми), за значеннєвими характеристиками (однозначні і багатозначні слова) та ін. Метафора, метонімія, синекдоха в сугестивних текстах. Сугестивна роль фразеологізмів. Стилістичні засоби текстової сугестивності. Словотвірні і мофемні засоби створення сугестивності.

Граматичний рівень сугестії.

Морфологічні доміанти сугестивних текстів. Повнозначні частини мови в системі сугестії. Іменник (лексико-граматичні розряди; рід, число, відмінок). Іменники-аббревіатури. Дієслівна система і категорії дієслова (вид, час, стан, спосіб, рід, число). Прикметник (розряди за значенням, категорії). Розряди займенників як засіб створення сугестивності. Числівник у створенні сугестивних текстів. Прислівник. Службові слова як засоби створення сугестії (сполучник, частка, прийменник).

Синтаксичні засоби створення сугестивності. Речення за метою висловлення. Просте двоскладне й односкладне речення. Головні і другорядні члени речення. Складносурядні речення та їх класифікація.

Г. Чуба про вербальні засоби сугестії: 1)мовні конструкції прохання, які порівняно з наказовими конструкціями спрямовані на емоційне сприйняття людиною іншої людини і не спричиняють експлікованого тиску на слухача; 2)різноманітні засоби вираження наказового способу, які є малоефективним засобом впливу, оскільки створюють комунікаційний бар'єр; 3)форми першої особи множини дійсного й умовного способів; 4)імпресивні формули зі значенням необхідності робити що-небудь; 5)звертання; 6)цитування.

О. Коломийцева та Т. Ковалевська про лінгвістичні засоби відвертання свідомості та досягнення безсвідомих зон особистості: 1)парадоксальні повідомлення оксиморонного типу; 2)тавтологічні висловлення; 3)констативні висловлення з предикатними характеристиками; 4)імперативні формули; 5)висловлення з перформативними дієсловами, які акцентують на певних діях; 6)заміна підрядного речення на узагальнені найменування; 7)використання окличних речень; 8)поєднання протилежно скерованих за семантикою речень; 9)вживання речень із умовним способом дієслова; 10)риторичні висловлення; 11) комплекси з імпліцитною каузативністю; 12)використання неспецифічних іменників та слів без референтного індекса; 13)показники нереальної, чи гіпотетичної модальності; 14)узагальнені висловлення; 15)чітка ритмічна організація висловлення; 16)семантична дифузність; 17)використання універсальних квантифікаторів тощо.

Тема 6. Екстралінгвальні фактори впливу. Сугестогенні дискурси.

Специфіка невербальної поведінки (правопівкульна ірраціональна природа, зв'язок із підсвідомістю). Техніка віддзеркалювання у встановленні рапорту. Латеральні рухи очей у визначенні стилів мислення особистості.

Е.Голл як фундатор проксемики. Просторові зони особистості (інтимна, персональна, соціальна, публічна).

Г.Крейдлін як фундатор гаптики. Функції торкання: 1)вираження дружби адресатові жесту, 2)відображення інтимного ставлення до адресата, 3)встановлення контакту та 4)вираження доміантного статусу людини за певною соціальною шкалою. Фактори семантичної інтерпретації торкань: 1)якою частиною тіла і до якої саме частини тіла торкаються (губи - рука, рука – рука та ін.), 2)тривалість жеста, 3)наявність інших жестових характеристик; 5)присутність інших осіб; 6)тип контакту, в межах якого відбувається торкання, 7)характер стилю невербальної поведінки і взаємовідносин між партнерами тощо.

Поняття про профайлінг і спін-докторинг.

Структурування інформації. Г.С.Кара-Мурза про впливове інформаційне структурування: 1)наявність фабрикації фактів, унаслідок чого людина оперує сфальсифікованою картою реальності; 2)головна умова ефективного програмування мислення - контролювання «інформаційного раціону» людини, у межах якого можлива або повна інформаційна негація, або ж,

навпаки, фіксація виключно позитивних фактів; 3) наявність т.зв. білої, сірої та чорної, де «біла» - та, яка поширена і визнана джерелом та його офіційними представниками; «сіра» - не ідентифікує спеціально свої джерела; «чорна» - така, що походить від іншого джерела, ніж справжнє.

Регулярні тенденції структурування інформації: 1) анулюючі (вилучення з опису певної частини дійсної інформації); 2) фінгуючі (уведення до опису ситуації фактів/персонажів, яких насправді там не було); 3) індефінітизуючі (заміна конкретних учасників/складників ситуації узагальненими описами, які збільшують її необ'єктивність). Кегль, колір та ін.

Дискурсивні особливості СТ. Рекламний мегадискурс. Політичний, релігійний, педагогічний, медичний, медійний, художній, фольклорний та ін. види сугестивних дискурсів. Релігійні тексти як СТ. І. Черепанова про цілющий вплив молитви на фізико-хімічну й психофізіологічну основи людини. Н. Мечковська про вербальні засоби сугестії в замовляннях та ін.: (1) наявність порівнянь і паралелізмів, 2) апеляція до родинних зв'язків між явищами, 3) перелік складових частин об'єкта магії, 4) натяк на емпіричний засіб досягнення бажаної мети).

Контрольні питання до теми:

1. Функції мови. Пріоритет сугестивної функції мови.
2. Основні рівні мовної сугестивності.
3. Класифікація сугестивних текстів.
4. Довести необхідність досліджень із сугестивної лінгвістики.
5. Висвітлити проблему екологічного і патогенного впливу.
6. Основні критерії емпатичного спілкування.
7. Екстралінгвальні фактори впливу. Структурування інформації.
8. Невербаліка і вплив. Основні напрями дослідження невербальної поведінки.
9. Основні ідеї фоносемантики.
10. Комп'ютерні програми «ВААЛ», «Діатон», «Словодел». Основні завдання.
11. Українські класики про силу слова.
12. Основні фонетичні засоби сугестії. Сегментні одиниці.
13. Основні фонетичні засоби сугестії. Суперсегментні та супрасегментні одиниці.
14. Лексико-семантичні засоби впливу.
15. Фразеологія як потужний сугестоген.

16. Морфемні засоби сугестійності. Порушення нормативного словотворення в сугестивних текстах.
17. Роль повнозначних частин мови у створенні сугестивності.
18. Роль службових частин мови у створенні сугестійності.
19. Синтаксичні засоби впливу.
20. Методи дослідження сугестивності.
21. Статистичні методи визначення текстової сугестивності.
22. Характеристика сугестивних дискурсів.

Завдання.

1. Пропоновані теми для рефератів (5-10 с., 14 кегль, інтервал 1), доповідей та самостійного опрацювання:

- * отець Павло Флоренський про мовний вплив;
  - * Б.Поршнев про сугестію та контрсугестію;
  - * О.Котлячков про вплив;
  - * українські класики про силу слова (І.Огієнко, Ю.Липа, П.Юркевич та ін.);
  - * соціальні фактори впливу (Ле Бон);
  - * невербальні складники впливової комунікації;
-
- * мова як сугестивна система;
  - * фонетичні засоби сугестії у молитовних текстах;
  - * Л.Журавльов – фундатор фоносемантики;
  - * основні завдання комп'ютерних програм «ВААЛ», «Діатон», «Словодел»;
  - * лексико-семантичні доміанти сугестивних дискурсів (за вибором);
  - * фразеологізми як засіб впливу;
  - * морфологічні пріоритети сугестивних дискурсів (за вибором);
  - * праці Й.Містрика;
  - * синтаксичні доміанти сугестивних дискурсів (за вибором);
  - * Мілтон-модель у дослідженні сугестивних текстів.
  - * реклама як сугестивний дискурс;
  - * політичне мовлення як сугестивний дискурс;
  - * сугестивні ознаки промов політиків;
  - * релігійний дискурс як сугестивний;
  - * юридичний дискурс як сугестивний;
  - * художній дискурс як сугестивний;
  - * педагогічний дискурс як сугестивний;
  - * сугестія у медійному дискурсі.
  - * маніпуляція в рекламі..
2. Довести наскрізну сугестивність мовної системи. Проілюструвати прикладами.
  3. Навести по 3-5 прикладів інформаційних текстів (радіо, телебачення, газети), де ту саму інформацію подано з різним смисловим акцентуванням. Прокоментувати приклади.
  4. Навести приклади прогнозованого використання екстралінгвальних засобів впливу. Прокоментувати.
  5. Проілюструвати фонетичні аспекти створення патогенних та екологічних текстів. Виявити фонетичні засоби сугестії.
  6. Проілюструвати фонетичні аспекти створення релігійних текстів, виокремити позитивні впливові елементи.

7. Навести приклади вербальних засобів сугестії у текстах замовлянь. Виявити фонетичну специфіку (за Н.Мечковською).
7. Проілюструвати актуальність фонетичних аспектів сугестії у різноманітних сугестивних текстах.
8. Проілюструвати актуальність фонетичних аспектів сугестії у різноманітних сугестивних текстах за допомогою комп'ютерних програм "ВААЛ", «Діатон», «Словодел».
9. Довести наскрізний характер римованості як сугестивної ознаки.
10. Укласти рекламний (політичний) текст із різною адресністю, використовуючи Мілтон-модельні маркери сугестії. Пояснити очікуваний результат.
11. Дібрати приклади патогенних текстів. Довести їх негативну природу. Запропонувати шляхи їх поліпшення.
12. Навести приклади емпатичної комунікації (з власних спостережень). Розкрити сутність її складників та основну ідею.
13. Навести по 3-5 прикладів сугестивних текстів і сугестивних дискурсів. Обґрунтувати власну позицію їх уналежнення до сугестивних.
14. На прикладах проілюструвати релевантні методи дослідження мовної сугестивності..
15. Проаналізувати лексико-семантичну специфіку одного сугестивного дискурсу (за вибором);
16. Проаналізувати морфологічну специфіку одного сугестивного дискурсу (за вибором);
17. Проаналізувати синтаксичну специфіку одного сугестивного дискурсу (за вибором);
18. Проаналізувати стилістичні засоби створення сугестивності одного дискурсивного жанру (за вибором);
19. Прослухати записи сеансів А.Кашпіровського чи іншого гіпнолога. Виокремити вербальні засоби сугестії.
20. Зафільмувати виступ будь-якої відомої особи (політика, актора, телеведучого та ін.) і прокоментувати впливове навантаження її невербальної поведінки.

Рекомендована література

1. Основна спеціальна

- Акульшин О.В., Заруба О.Г., Компанцева Л.Ф., Кудінов С.С., Слухай Н.В. Гібридна війна: технології сугестії та контрсугестії: монографія. К., 2018.
- Ахутіна Т.В. Нейролінгвістический анализ лексики, семантики, прагматики. М., 2014.
- Бацевич Ф.С. Тоталітарний політичний дискурс: когнітивно-риторичні та комунікативно-мовні ознаки. Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки». Черкаси, 2001. Вип.24.
- Бессер-Зигмунд К. Магические слова: Пососбие по психологической самозащите. СПб., 1997.
- Бехтерев В.М. Внушение и его роль в общественной жизни. М., 2001.
- Биркенбил В. Язык интонации, мимики, жестов. СПб. : Питер, 1997.
- Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации. М., 1980.
- Горошко О. І. Особливості комунікативних практик українських політиків у соціальній мережі Фейсбук. *Вісник ХНУ В. Н. Каразіна*. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства : методологія, теорія, методи. 2014. № 112, Вип. 33.
- Горячев А.А. Моделирование речевого воздействия в рекламной коммуникации: дис. ... канд. филол. наук. СПб., 2010.
- Дружинець М.Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса, 2019.

- Зернецька О., Зернецький П. PR – маніпуляційний вплив. Комунікативна теорія і практика. [Електронний ресурс] . Режим доступу: <http://www.politik.org.ua>
- Журавлев А.П. Звук и смысл. М.: Просвещение, 1991.
- Коломийцева О.А. Лингвистический аспект психотерапевтического воздействия А.М.Кашпировского. Психотерапевтический и духовный феномен Кашпировского. Материалы 1-й Украинской научно-практической конференции. К., 1991.
- Климентова О.В. Вербальна сугестія сакральних текстів (на матеріалі українських молитов). К. : ПП «ППНВ», 2012. 372 с.
- Ковалевська Т.Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування. Одеса, 2008
- Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс: концептуалізація реальності. К., 2012
- Кутуза Н.В. Комунікативна сугестія в рекламному дискурсі: психолінгвістичний аспект. К., 2018
- Мурзин Л.Н., Штерн А.С. Текст и его восприятие. Свердловск, 1991.
- Олексюк О.М. Лексико-семантичні доміанти сугестивного дискурсу реклами: дис. ... канд. філол. Наук, Одеса, 2012.
- Основы суггестивной лингвистики. [Електронний ресурс] . Режим доступу: <http://www.vedium.ru/osl.html>.
- Паршин П. Б. Речевое воздействие: основные формы и разновидности. Рекламный текст: Семиотика и лингвистика. М., 2000.
- Пиз А. Язык телодвижений. СПб., 1997.
- Спивак Д.Л. Измененные состояния сознания: психология и лингвистика. СПб., 2000.
- Стернин И.А. Введение в речевое воздействие. Воронеж, 2001.
- Черепанова И.Ю. Дом колдуньи. Язык творческого бессознательного. М., 2001.
- Черепанова И.Ю. Заговор народа. Как создать сильный политический текст. М., 2002.
- Черепанова И.Ю. Клич Гамаюн. Научная магия суггестивного влияния языка. М., 2007.
- Якобсон Р. Звук и значение // Избранные работы. М., 1985.

2. Додаткова спеціальна

- Аватар И. Кинесика. [Електронний ресурс] . Режим доступу: <http://www.avatar-world.narod.ru>.
- Григоренко А.Ю. Философский анализ магии : автореф. дис. ...а филос. наук. СПб. : Изд-во Санкт-Петербург. ун-та, 1992. 28 с.
- Голев Н.Д. Суггестивное функционирование внутренней формы слова в аспекте ее взаимоотношений с языковым сознанием. *Языковые единицы в семантическом и лексикографическом аспектах*. Вып.2. Новосибирск, 1998.
- Иган Дж. Базисная эмпатия как коммуникативный навык. *Журнал практической психологии и психоанализа*. 2000. № 1.
- Кандыба В.М. Триста техник глубокого гипноза: В 2 т. СПб., 2001.
- Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей. Рыбинск, 1997.
- Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української мови. Одеса, 1996.
- Костомаров М.І. Слов'янська міфологія: Вибрані праці з фольклористики й літературознавства. К., 1994.
- Котлячков А., Горин С. Оружие - слово. Оборона и нападение с помощью... (практическое руководство). М., 2001.
- Липа Ю. Велетенське завдання. Святе Письмо рідною мовою. Рідна мова, 1939. Ч.2.
- Лозанов Г.К. Суггестология. София, 1971.
- Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика. М., 2000.
- Мистрик Й. Математико-статистические методы в стилистике. *Вопросы языкознания*. 1967. № 3.

Мусієнко О. Л. Теоретичні засади розслідування шахрайства в сучасних мовах. Х., 2009.
Мурзин Л.Н. О динамической лингвистике XX века. Лингвистика на исходе XX века: итоги и перспективы. Тезисы международной конференции. Т.2. М., 1995.
Різників Олекса. Складівниця української мови. Одеса, 2003.
Ткачук-Мірошніченко О.Є. Імплікація в рекламному дискурсі (на матеріалі англомовної комерційної реклами): Автореф. дис... канд. філол. наук, К., 2001.
Черепанова И.Ю. «Ангельский огонь»: Красные PR России. М., 2003.
Черепанова И.Ю. Клич Гамаюн. Научная магия суггестивного влияния языка. М., 2007.

3. Довідкова

Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов .М., 1990.
Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б.Мещеряков, В.Зинченко. СПб., 2004.
Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко .К., 2001.
Кутуза Н.В., Ковалевська Т.Ю. Короткий асоціативний словник рекламних слоганів. Одеса, 2011..
Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990.
Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006.

4. Електронні інформаційні ресурси

Аватар И. Кинесика // Dokument HTML. [http:// www.avatar-world.narod.ru](http://www.avatar-world.narod.ru).
Основы суггестивной лингвистики. Електронний ресурс [http // http://www.vedium.ru/osl.html](http://www.vedium.ru/osl.html).
http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya_knowledge.allbest.ru/psychology/c-2...
http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya
http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya
www.library.edu-ua.net/ – Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського
<http://www.nbu.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського
<http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України
<http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова
<http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html> – веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet”
info@lib.ua-ru.net – наукова електронна бібліотека “Веда”
Journals.uran.i.ua – “Наукова періодика України”
<http://grinchuk.lviv.ua/referat/1/600.html>
http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya_knowledge.allbest.ru/psychology/c-2...
<http://www.br.com.ua/referats/Psychology/84454.htm>
http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya

Питання для підсумкового контролю

- 1.Впливовий аспект НЛП. Підґрунтя сугестії. Мілтон-модель.
- 2.Невербальні складники впливової комунікації.
- 3.Основні поняття і терміни суггестивної лінгвістики.
4. Поняття комунікативної сугестії. Види впливу. Змінені стани свідомості.
- 5.Витоки сугестії. Основні складники сугестії.
- 6.Вплив як комплексна категорія. Метапрограми.

7. Екстралінгвальні складники комунікативної сугестії.
8. Лінгвістичні рівні впливу.
9. Поняття про сугестивний текст.
10. Поняття про патогенний текст. Джерела, механізми, захист.
11. Поняття про сугестивні дискурси.
12. Поняття про гіпноз. Основні техніки гіпнозу.
13. Екологія впливу. Поняття про емпатичну комунікацію.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота						Залік	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
10	10	10	10	10	10		
60						40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення: література і джерела, періодика, аудіозаписи радіо- і телепередач всеукраїнських та місцевих каналів і станцій (комерційна, політична та соціальна реклама); методичні вказівки.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

Методи діагностики успішності навчання:

Оцінювання усних відповідей, письмових завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, рефератів, усна відповідь під час складання заліку, виступи на наукових конференціях.